

Ormanlık ve orman ürünleri programı öğrencilerine yönelik bir araştırma

Hasan Alkan

Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Isparta

İletişim yazarı/Corresponding author: hasanalkan@sdu.edu.tr, Geliş tarihi/Received: 28.12.2012, Kabul tarihi/Accepted: 02.04.2013

Özet: Bu araştırmanın konusu Türkiye Ormancılığının güncel sorunlarından biri olan teknik yardımcı personel eğitimi ve istihdamıdır. Araştırmanın evreni Süleyman Demirel Üniversitesi'nde (SDÜ) söz konusu eğitimi veren programların öğrencileridir. 325 öğrencinin anket verilerine dayandırılan araştırma bulgularına göre oluşturulan sonuçlardan bazıları şu şekildedir: (1) Son yasal düzenlemelerle ormanlık ve orman ürünleri programlarından mezun olanların yanında hiç ormanlık eğitimi almamış kişilere de orman muhafaza memuru olarak atanma hakkı verilmesi doğru bir uygulama değildir. Bu düzenlemelerin mutlaka gözden geçirilmesi gerekmektedir. (2) Yeterli fiziki koşullara ve öğretim elamanına sahip olunmayan üniversitelerde ormanlığa yönelik uygulayıcı teknik personel yetiştirme amacıyla açılan programlar hem eğitim kalitesini düşürmekte hem de var olan istihdam sorunlarını artırmaktadır. (3) Bu programlara sınavsız geçiş hakkında yararlanarak gelen öğrencilerin başarı durumları diğerlerine nazaran daha düşüktür.

Anahtar kelimeler: Yardımcı teknik personel eğitimi, Ormanlık ve orman ürünleri programları, İstihdam

A research on forestry and forest products education program students

Abstract: The scope of this research is education systems and employment of technical assistant staff, which is the current issue of the Turkish Forestry. The study is based on the students of forestry and forest products programs in Suleyman Demirel University. The result of the study, obtained from 325 student's opinion; (1) the latest legal regulations relevant to employment were not suitable implementation because the regulations gave an opportunity to become a forest ranger which have got no forestry intelligence. (2) The new education programs established in a various university having insufficient physical conditions and lack of trainer/lecturer caused to be decreased education quality whereas increased current employment problems. (3) The success level of the students coming from directly transition from high school to university except of any university exam was lower than the other students.

Keywords: Technical assistant staff's educations, Forestry and forest products program, Employment

1. Giriş

Teknik yardımcı personel denildiğinde orman muhafaza memurları, orman ağaçlandırma memurları, ölçme, kesim ve depo memurları gibi kadrolarda görev yapan personel akla gelmektedir (Genç ve Avcı, 2005). Son yıllardaki istihdamın orman muhafaza memurluğu şeklinde yapılması ve ifade kolaylığı sağlamak için anılan kadroların tamamı yerine metnin bundan sonraki kısmında orman muhafaza memuru kavramı kullanılmıştır. Orman muhafaza memuru yetiştirmeye yönelik çalışmalar 1952 yılında Düzce'de Orman Muhafaza Memuru Okulu'nun açılmasıyla başlamıştır. İkinci okul Trabzon'da 1964 yılında hizmete açılmıştır. Bu okullar 1972-1973 yıllarında Orman Muhafaza Memurları Eğitim Merkezlerine dönüştürülmüştür. Yıllarca Elazığ, Eskişehir, Kahramanmaraş ve Trabzon İllerinde hizmet veren eğitim merkezleri, muhafaza memuru ve diğer ara teknik eleman ihtiyacının Devlet Memurluğu Sınavı ile ortaokul, lise ve dengi okullardan karşılanmaya başlamasıyla önemini yitirmeye başlamış ve bir anlamda görevlerini tamamlamıştır (Tolunay, 2001; Genç ve Avcı, 2005; Koç vd., 2007). 1990'lı yıllardan günümüze kadar olan dönemde ise Orman Genel Müdürlüğü (OGM)'nün orman muhafaza memuru istihdamına yönelik uygulamalarında farklı yaklaşımları benimsemesi eğitim konusunu da yakından

etkilemiştir. Orman muhafaza memuru istihdamı belli bir süre ortaokul, lise ve dengi okullardan sağlandıktan sonra orman fakültelerinin de yönlendirmeleriyle OGM tarafından bu husus sorgulanmaya başlamıştır. Örneğin, OGM SWOT Analizi Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi başlıklı raporun insan kaynakları bölümünde "Yeterli teknik eleman, muhafaza memuru, işçi kadrosunun azalması" önemli bir tehdit unsuru olarak ifade edilmiştir. Bu raporda çözüm için önerilen ise "Orman muhafaza memurları ve diğer ara elemanların en az iki yıllık meslek yüksekokulu (MYO) mezunu olmasını sağlayacak şekilde düzenlemelerin yapılması" olmuştur (OGM, 2012). Orman Muhafaza Memurlarının Atama ve Yer Değiştirmeleri Hakkındaki Yönetmeliğin 1993 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte de meslek yüksekokullarının ormanlıkla ilgili programlarından mezun olanlar orman muhafaza memuru atamalarında öncelikli hale getirilmiştir. 2009 yılındaki düzenlemelerle birlikte sadece meslek yüksekokullarının ormanlıkla ilgili programlarından mezun olanlara orman muhafaza memuru olabilme hakkı verilmiştir. Konuya ilişkin 2012 yılında yapılan en son düzenlemelere göre ise tekrar 2009 yılı öncesi uygulamalara geri dönmüştür. Son düzenlemenin Tarım-Orman İş Sendikası tarafından davaya konu edilmesiyle birlikte, eğitim-istihdam konusu hukuksal bir boyut da kazanmıştır (TOİ, 2012).

Öte yandan, 2009-2012 yılları arasında meslek yüksekokullarının ormancılık ve orman ürünleri programlarından mezunlar için istihdam bakımından olumlu bir süreç yaşanmasına bağlı olarak çeşitli üniversitelerde çok sayıda yeni program açılmıştır. Bu dönemde ormancılık eğitimine yönelik düzenlenen bazı toplantılarda orman fakültesine sahip olmayan üniversitelerde orman muhafaza memuru eğitimine yönelik programların açılmasının sakıncalı olduğu vurgusu yapılmasına rağmen (Koç vd., 2007; OMO, 2009), söz konusu ayırım önemsenmeden yeni programların açılmasına devam edilmiştir. Bu husus Orman Fakültesi Dekanları Toplantılarının da önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Çizelge 1’de ormancılık ve orman ürünleri programlarının Türkiye ölçeğinde üniversitelere dağılımı ve kontenjan (birinci ve ikinci öğretim) durumları verilmiştir. Görüldüğü gibi ormancılık ve orman ürünleri programlarının bir eğitim-öğretim yılı için kontenjanı 1260’tır. Buna mevcut mevzuata göre istihdamında sakınca görülmeleyen mobilya ve dekorasyon, süs bitkileri yetiştiriciliği, avcılık ve yaban hayatı, fidancılık gibi programlardan mezun olanlar, hatta lise mezunları da eklendiğinde istihdam sorununun artarak devam etmesi muhtemeldir.

Ormancılık eğitimi verebilecek yeterlilikte alt yapı, teknik donanım ve akademik personele sahip olunup olunmadığına bakılmaksızın bu programların her üniversitede açılabilir hale gelmesi, program sayılarının kontrolsüz bir şekilde artması ve programlara sınavsız geçiş hakkıyla yerleşen öğrencilerin yeterli performans gösterememesi gibi nedenler bu programları eğitim kalitesi bakımından da sorgulanır hale getirmiştir. Şüphesiz anılan gelişme ve sorunlardan en çok etkilenenler arasında ormancılık ve orman ürünleri programlarında okumakta olan öğrenciler yer almaktadır. Bu bağlamda araştırma ile program öğrencilerinin genel profil özellikleri, nitelikleri, başarı durumları ve buna etki eden etmenler, kendilerini etkileme potansiyeline sahip bazı uygulamalarla ilgili düşünceleri ve aldıkları eğitim hakkındaki görüşleri ele alınmıştır.

2. Materyal ve yöntem

Bu araştırmanın evreni SDÜ Atabey, Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz ve Yenişarbademli Meslek Yüksekokullarının ormancılık ve orman ürünleri programlarında ikinci sınıfta okumakta olan öğrencilerdir (Ormancılık eğitimi veren bu programlar orman muhafaza memuru yetiştirmeye yönelik açılan programlardır). Araştırmada benimsenen model betimsel araştırma modelidir. Bu modelde amaç var olan durumu ortaya koymaktır. Öncelikle bu modelin kullanıldığı mevcut araştırmalar incelendikten sonra bazı konu uzmanlarının görüşleri de alınarak bir anket formu geliştirilmiştir. Ankette öğrencilerin genel profil özellikleri, başarı durumları, başarı durumlarına etki etmesi muhtemel etmenler, bazı konulardaki görüşleri vb. hususlara yer verilmiş; soru tipi olarak çoktan seçmeli, derecelmeli ve açık uçlu sorular kullanılmıştır. 2012 yılının Aralık ayında öğrencilere çalışma hakkında bilgi verildikten sonra formları doldurmaları istenmiştir. Bu formlar araştırmanın ana materyalini oluşturmaktadır.

Araştırmanın evrenini oluşturan programların toplam kontenjanı 340’tır (Çizelge 1). Anket çalışmasına toplam 325 öğrenci katılmıştır. Bunların % 28,4’ü (92 kişi) Atabey MYO, %29,8’i (97 kişi) Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz MYO ve %41’i (136 kişi) Yenişarbademli MYO öğrencisidir.

Elde edilen veriler MS Excel ortamında işlendikten sonra SPSS 15.0 paket programı yardımıyla istatistiksel analizleri yapılmıştır. Bulguların istatistiksel olarak ifadesi frekanslar-yüzde oranlar şeklinde verilmiştir. Öğrencilerin akademik başarı durumlarıyla bazı değişkenler arasındaki ilişkilerin varlığı ya da yokluğu ise ki-kare testiyle sorgulanmıştır. Ki-kare testi istatistiksel araştırmalarda uygulama kolaylığı olması nedeniyle tercih edilen bir yöntemdir. Parametrik olmayan testler içinde sıklıkla kullanılan kıkare, iki veya daha fazla değişken grubu arasında ilişki bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Özdamar, 1999).

Çizelge 1. Ormancılık ve Orman Ürünleri Programı olan MYO’lar*

Üniversite-Meslek Yüksek Okulları	I ve II. Öğretim Kontenjanları		
	I.	II.	Toplam
Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mudurnu Süreyya Astarıcı MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	35	-	35
Artvin Çoruh Üniversitesi Artvin MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	50	50	100
Bartın Üniversitesi Bartın MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	-	40
Erzurum Üniversitesi İspir Hamza Polat MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	-	40
Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	50	50	100
Gümüşhane Üniversitesi Kürtün MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	70	70	140
SDÜ Atabey MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	50	50	100
SDÜ Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	40	80
SDÜ Yenişarbademli MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	80	80	160
İstanbul Ü. Ormancılık MYO			
Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Andırın MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	35	-	35
Kastamonu Üniversitesi Araç MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	50	-	50
Mersin Üniversitesi Mersin MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri (Uzaktan eğitim)	100	-	100
Mersin Üniversitesi Gülnar MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	-	40
Muğla Üniversitesi Köyceğiz MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	40	80
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat) Almus MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	50	-	50
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Koyulhisar MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	30	-	30
Uludağ Üniversitesi Büyükorhan MYO Ormancılık ve Orman Ürünleri	40	40	80
Toplam	840	420	1260

*2012 yılı ÖSYM tercih kılavuzu yardımıyla oluşturulmuştur.

3. Bulgular

3.1. Öğrenci profilleri

Profil, bir bireyi içsel ve dışsal etkenleri göz önüne alarak irdeleme ve bireyin ayırt edici özelliklerini tanımlamadır. Profil araştırmalarında araştırmanın evrenini oluşturan hedef kitlenin mevcut durumları çeşitli değişkenler bakımından betimlenir (Keskin vd., 2010). Bu başlık altında ormancılık ve orman ürünleri programı öğrencilerinin bazı profil özellikleri irdelenmiştir.

Orman muhafaza memurluğu çalışma koşulları bakımından cinsiyet ayrımının ortaya çıkabileceği mesleklerdendir. Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet oranlarına da yansımış durumdadır. Nitekim öğrencilerin büyük bir bölümü (%96,6) erkektir. Öğrenciler 40 farklı ilimizden gelmiş durumdadır. En fazla oranla temsil edilen iller %9,8'erlik oranlarla Çanakkale ve Antalya'dır. Ispartalı öğrencilerin oranı %5,5'tir. Öğrenci ailelerinin %64,6'sı köylerde, %35,4'ü ise ilçe veya illerde yaşamaktadır. Baba mesleği olarak en yüksek orana sahip olan meslek çiftçiliktir (%26,8). Diğer mesleklerin oranları ise oldukça dağınık olup, oranları burada tek tek sıralanmamıştır. İşsiz babaların oranı %2,2'dir. Öğrencilerin %2,2'sinin babaları da vefat etmiş durumdadır. Annelerin çoğu (%91,7) ev hanımıdır. Deneklerin barınma yerleri, aylık gelirlerinin yeterliliği, burs ve çalışma durumlarına ilişkin bilgiler Çizelge 2'deki gibidir.

Çizelge 2'de görüldüğü gibi, öğrencilerin %21,5'i aileleri ile birlikte %40,0'ı da ailelerinden ayrı olmak üzere evlerde barınmaktadır. Öğrencilerin aylık gelirleri genellikle ailelerince sağlanan maddi kaynaklar, çalışma karşılığında kazandıkları ve alınan burslardan oluşmaktadır. Öğrencilere ailelerince sağlanabilen maddi kaynakların yeterliliği sorulduğunda %18,2'lik kısım gelirlerinin geçimlerini sağlamak için yeterli olmadığını ve %62,1'lik kısım ise kısmen yeterli olsa da ilave desteğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Geri kalan %19,7'lik kısım ise ailelerince sağlanan maddi kaynakların yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu grupta içinde kalan öğrenciler aynı zamanda para harcamaları konusunda aileleri ile herhangi bir sorun yaşamadıklarını da belirtmişlerdir. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan sağlanan burs ve yardımlar öğrencilerin geçimine destek sağlayan kaynaklardır. Aileler kanalıyla sağlanan maddi kaynakların geçim için yetersizliği ve burs alma oranlarının düşüklüğünün de etkisiyle öğrencilerin önemli bir bölümü (%70,2) çalışmak durumundadır.

Öğrencilerin akademik başarı durumları çeşitli etmenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Başarı ya da başarısızlığın en somut göstergesi ise öğrenci genel not ortalamalarıdır. Üniversite mevzuatına göre genel not ortalaması 2,0'ın altında olan öğrenciler başarısız sayılmaktadır. Başarılı öğrencilere not ortalaması aralığına göre üst yarıyıldan ders alma, Farabi ve Erasmus programlarından yararlanma önceliği, vb. ilave haklar verilmektedir. Öğrencilerin başarı durumları ve mezun oldukları liselere ilişkin bilgiler Çizelge 3'te verilmiştir.

Üniversitelerin (özellikle fakülteler için) lise kaynağını büyük çapta genel liseler oluşturmaktadır. Bununla birlikte meslek yüksekokullarının iyi bir programından mezun olur olmaz daha kısa sürede hayata atılma olanağının olması ve yükseköğretim mevzuatı ile meslek liselerinden meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş olanağının sağlanması gibi

nedenlerle araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bölümünün (%86,2) meslek lisesi kökenli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ifadelerine göre mezuniyet alanları (dalları) ise mesleki eğitim (%65,9), sayısal (%19,1), eşit ağırlık (%8,4) ve sözel (%6,6) şeklindedir. Öğrenciler programa sınav sonuçlarına göre sınavsız kayıt yaptırabilmektedir. Nitekim, 4702 sayılı yasa ile orta öğrenimdeki ve teknik okullardan mezun olanlara istedikleri takdirde orta öğretimde bitirdikleri programın devamı niteliğindeki ya da buna en yakın programların uygulandığı MYO'lardaki programlara sınavsız kayıt hakkı verilmiştir. Bu uygulama MYO'lardaki öğrenci profillerinde değişikliklere neden olmuştur (Keskin vd. 2010). Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,2'si sınavsız geçiş hakkında yararlanarak programa yerleşmiştir. Geri kalan %25,8'lik kısım ise sınav sonuçlarına göre programa yerleşmiştir. Günümüzde öğrenciler tercih yaparken mezun olduklarında kolay iş bulabilecekleri, iyi para kazanabilecekleri meslekleri dikkate almaktadır (Nartgün ve Yüksel, 2009). Araştırmaya katılan öğrencilerin %20,3'ü kaçınıcı tercihle programa yerleştiklerini hatırlamamaktadır. Hatırlayanların büyük bir bölümü programa ilk 5 tercihi içinden yerleşmiştir. İlk beş tercih için oranlar sırasıyla %37,5 - %15,1 - %9,5 - %5,8 - %1,5 şeklindedir. Öğrencilerin ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla sadece %4,3'lük kısım programa tesadüfen gelmiş, diğerleri mezuniyet sonrası olumlu işlendirme koşullarına sahip olması nedeniyle bilinçli olarak programı tercih etmişlerdir.

Çizelge 2. Öğrencilerin barınma, aylık gelir, burs ve çalışma durumları

Profil özellikleri	Seçenekler	Frekans	Oran (%)
Barınma yeri	Aile ile birlikte	70	21,5
	Evde (aileden ayrı)	130	40,0
	Yurtta	119	36,7
	Diğer	6	1,8
Aylık gelirin yeterliliği	Yeterli	64	19,7
	Kısmen yeterli	202	62,1
	Yetersiz	59	18,2
Burs durumu	Kredi ve yurtlar kurumundan	134	41,2
	Diğer kurumlardan	5	1,5
	Burs almıyor	182	56,0
	Cevapsız	4	1,2
Çalışma durumu	Yaz mevsiminde ve ara tatilde	183	56,4
	Okul döneminde kısmi zamanlı	45	13,8
	Çalışmıyor	97	29,8

Çizelge 3. Öğrencilerin not ortalamaları ve mezun olunan liseler

	Seçenekler	Frekans	Oran (%)
Not ortalaması	2,0 <	87	26,8
	2,0-2,5	90	27,7
	2,5-3,0	82	25,2
	3,0-3,5	36	11,1
	> 3,5	27	8,3
	Cevapsız	3	0,9
Mezun olunan lise türü	Genel (Düz) Lise	33	10,2
	İmam Hatip Lisesi	4	1,2
	Anadolu Lisesi	2	0,6
	Fen Lisesi	3	0,9
	Meslek Lisesi	280	86,2
Diğer	3	0,9	

“Okuduğunuz programı seçmeye ne zaman karar verdiniz?” şeklinde sorulan soruya öğrencilerin %87,1’i lisede, %8,9’u üniversitede başka bir okulda okurken/bir iş yerinde çalışırken, %3,4’ü ilköğretim sırasında şeklinde cevap vermiştir. Öğrencilerin %0,6’sı da bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Tercihlerde etkisi olması beklenen program hakkındaki tercih öncesi bilgilenme düzeyleri ve şekilleri ise Çizelge 5’de sunulmuştur.

Öğrenciler “Bugün tekrar tercih yapma şansınız olsa ormancılık ve orman ürünleri programını yine tercih eder miydiniz?” şeklinde sorulan bir soruya %82,3 oranında evet, %6,2 oranında ise hayır cevabı alınmıştır. Öğrencilerin %11,7’si ise bu konuda kararsız olduklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin programı tercih nedenlerini belirleyebilmek amacıyla “Ormancılık ve orman ürünleri programını neden seçtiniz?” şeklinde sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4’deki gibidir.

Öğrenciler örgün meslek eğitimlerinin yanında meslekleriyle ilgili güncel gelişmeleri yeteri kadar takip etmemektedirler. Zira, öğrencilerin tamamına yakını ormancılıkla ilgili süreli yayınları bilmediklerini dolayısıyla da takip etmediklerini ifade etmektedir. Bununla birlikte çoğunlukla dersler kapsamında verilen ödevleri yapabilmek amacıyla ormancılıkla ilgili konulara yer verilen bazı internet bilgi kaynakları takip edilmektedir. “İhtiyaç duyduğunuzda mesleğinizle ilgili hangi internet bilgi kaynaklarını takip ediyorsunuz?” şeklinde sorulan soruya öğrencilerin %15,7’si hiç biri şeklinde cevap vermiştir. Geri kalanlar ise farklı oranlarda farklı siteleri ziyaret etmektedir (Çizelge 6).

3.2. Öğrenci görüşleri

Bu başlık altında öğrencilerin KPSS sınavı, istihdam, farklı üniversiteler bünyesinde açılan yeni programlar, okullarda almış oldukları eğitim, okulların sahip olduğu fiziksel olanaklar, mezuniyet sonrası yapılması planlanan işler, vb. hususlardaki görüş ve beklentileri ele alınmıştır. Anılan bilgilerden bir kısmı Çizelge 7’de özetlenmiştir.

Bilindiği gibi hem orman mühendisliği hem de orman muhafaza memurluğu için KPSS sınavının mesleğe yönelik bilgiler üzerinden yapılmasına yönelik beklentiler bulunmaktadır. Bu husus son iki Orman Fakülteleri Dekanlar Toplantısında da gündem maddelerinden biri olmuştur. Program öğrencilerinin (Öğrencilerin %72,0’ı şimdikiye kadar ön lisans düzeyinde KPSS sınavına girmiştir) %84,3’ü sınavın mesleğe yönelik olarak yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Çizelge 7). Atamalar konusu yine meslek kamuoyunda uzunca bir süredir tartışılan ve siyasi erk tarafından uygulanması sıklıkla değiştirilen diğer bir konudur. Nitekim, giriş bölümünde belirtildiği gibi 1993 yılında yürürlüğe giren Orman Muhafaza Memurlarının Atama ve Yer Değiştirmeleri Hakkındaki Yönetmeliğin 5. Maddesi’nde “Orman muhafaza memurluğu için öğrenim durumu olarak; Yüksek Öğrenim Kurumlarına bağlı MYO’lardan mezun olanlardan öncelik sırasına göre Orman İşletmeciliği, Av ve Yaban Hayatı, Fidan Yetiştirme ve Harita Kadastro bölümlerinden veya lise ve dengi okullardan mezun olma şartı aranır.” denilerek; orman muhafaza memuru atamalarında, meslek yüksekokullarında ormancılık eğitimi almış olanlar öncelikli hale getirilmiştir.

Çizelge 4. Programı seçimde etkili olan nedenler

Seçim nedenlerine ilişkin cevaplar	Frekans	Oran (%)
Orman muhafaza memuru olabilmek için (1)	203	62,5
Dikey geçişle orman fakültesine geçebilmek için (2)	19	5,8
Askerlik süresini kısaltmak-ertelemek için (3)	2	0,6
Zaten bir memuriyet görevim var, derece alabilmek için (4)	3	0,9
Ormancılık mesleğini yapmam önemli değil bir üniversite diplomasına sahip olabilmek için (5)	5	1,5
Diğer	10	3,1
1 ve 2 birlikte	69	21,2
1 ve 3 birlikte	4	1,2
1 ve 5 birlikte	6	1,8
2 ve 4 birlikte	3	0,9
3 ve 5 birlikte	1	0,3

Çizelge 5. Programla ilgili bilgi sahibi olma durumu ve bilgi kaynakları

Tercihlerle ilgili hususlar	Seçenekler	Frekans	Oran (%)
Programla ilgili daha önceden bilgi sahibi olup olmama durumu	Yeterli bilgiye sahip olanlar	64	19,7
	Kısmen bilgili olanlar	216	66,5
	Hiç bilgisi olmayanlar	44	13,5
	Cevapsız	1	0,3
Programla ilgili bilgi kaynakları	Aile	23	7,1
	Öğretmen ve arkadaşlar	147	45,3
	Basın	5	1,5
	Mesleği icra etmekte olan birisinden	78	24,0
	Diğer	17	5,2
	Cevapsız	55	16,9

Çizelge 6. İnternet bilgi kaynaklarını takip etme durumu

Takip edilen kaynaklar	Frekans	Oran (%)
OGM ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı’na bağlı birimlerin web siteleri	200	61,5
Orman fakültelerinin web siteleri	32	9,8
Orman Mühendisleri Odası’nın web sitesi	9	2,8
Türkiye Ormancılar Derneği’nin web sitesi	24	7,4
Diğer	9	2,8
Hiçbiri	51	15,7

Çizelge 7. Öğrencilerin çeşitli konular hakkındaki görüşleri

Görüşler	Seçenekler	Frekans	Oran (%)
KPSS sınavına ilişkin	Mesleğe yönelik içerikte yapılmalıdır	274	84,3
	Mevcut haliyle uygulamaya devam edilmelidir	18	5,5
	Kararsızım	33	10,2
Ormancılık ve orman ürünleri programı mezunları haricindeki programlardan orman muhafaza memuru atanmasına ilişkin	Atanmalarını doğru bulmuyorum	267	82,2
	Kararsızım	20	6,2
	Atanmalarında sakınca yoktur	26	8,0
	Cevapsız	12	3,6
Sürekli olarak yeni ormancılık ve orman ürünleri programı açılmasına ilişkin	Açılmasının sakıncası yoktur	53	16,3
	Açılmasını doğru bulmuyorum	187	57,5
	Kararsızım	85	26,2
	Yeterlidir	255	78,5
Okulda verilen eğitimin yeterliliğine ilişkin	Kısmen yeterlidir	54	16,6
	Yetersizdir	8	2,5
	Kararsızım	8	2,5
	Yeterlidir	239	73,5
Derslerin içerik ve sayı olarak yeterliliğine ilişkin	Kısmen yeterlidir	64	19,7
	Yetersizdir	11	3,4
	Kararsızım	11	3,4
	Yeterlidir	105	32,3
Okulun fiziksel koşullarının yeterliliğine ilişkin	Kısmen yeterlidir	113	34,8
	Yetersizdir	78	24,0
	Kararsızım	29	8,9
	Yeterlidir	279	85,8
Staj olanaklarının yeterliliğine ilişkin [Öğrencilerin %95,1'i (309 kişi) staj yapmış durumdadır]	Kısmen yeterlidir	-	-
	Yetersizdir	40	12,8
	Kararsızım	6	1,8
	Yeterlidir	279	85,8
Muhafaza memuru olarak atanamama durumunda yapılması planlanan işlere ilişkin	Babamın işini devam ettirmek	35	10,8
	Yeni bir iş kurmak	66	20,3
	Ne iş olsa yaparım (herhangi bir iş bulup çalışmak)	127	39,1
	Çalışmayı düşünmüyorum. Ailemin varlığı bana yeter	2	0,6
	Şimdiye kadar hiç düşünmedim	29	8,9
	Diğer	66	20,3

Bununla birlikte yönetmelik ormancılık üzerine eğitim almamış kişilerin istihdamına da engel koymamıştır. Ayrıca maddenin sonlarında lise ve dengi okullar demek suretiyle bu okullardan mezun olanların orman muhafaza memuru olarak atanmalarının devam edebileceği belirtilmiştir. Bu durum meslek yüksekokullarınca verilen/verilecek eğitimin yeterince önemsenmesinin önünde bir engel oluşturmuştur. 2009 yılında yürürlüğe giren Orman Muhafaza Memurlarının Atama ve Yer Değiştirmeleri Hakkında Uygulama Esasları'nın 6. Maddesinde "Orman muhafaza memurluğu için öğrenim durumu olarak; yükseköğrenim kurumlarına bağlı ön lisans programlarından; Orman İşletmeciliği, Ormancılık, Orman Ürünleri ve Odun Dışı Orman Ürünleri Bölümlerinden mezun olma şartı aranır." denilerek bir önceki düzenlemede eleştiriye konu olan hususlar giderilmeye çalışılmıştır. Konuya ilişkin en son düzenleme ise 2012 yılında yapılmıştır. Ağustos ayında yürürlüğe giren Orman Muhafaza Memurları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin 5. Maddesinde 1993 yılındaki düzenlemelerle aynı ifadelerle yer verilerek 2009 öncesi uygulamalara geri dönmüştür (TOİ, 2012). Bu düzenlemelerle birlikte son yıllarda kontrolsüz bir şekilde sayıları artan ormancılık ve orman ürünleri programları nedeniyle istihdam, orman mühendisleri gibi orman muhafaza memurları içinde önemli bir sorun haline gelmiştir. İlerleyen günlerde bu sorunun daha da büyümesi muhtemeldir. Öğrencilerin yaklaşık %83,0'ı ormancılık ve orman ürünleri programı haricindeki mezunlar arasından yapılan alımları doğru bulmamaktadır. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık %58,0'ı yeni programların açılmasına da karşı olduklarını ifade etmektedir (Çizelge 7). Öğrencilerin %27,7'si mezun olur olmaz çok beklemeden atanacaklarına

inanırken, bu inanç öğrencilerin %40,6'sında azalmaktadır. Öğrencilerin %13,2'si bu konuda kararsızdır. Beklemeden atanabileceklerine inananların oranı ise %18,5'tir.

Öte yandan, ormancılıkla doğrudan ilişkisi bulunmayan programlardan mezun olmuş ve dolayısıyla ormancılık eğitimi almamış kişilerin orman muhafaza memuru olarak atanması mesleki bilgiye sahip olma ve yeterlilik bakımından da sorun oluşturmaktadır ve mesleğin icrasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu husus ormancılık teşkilatının taşra birimlerinde görev yapmakta olan orman mühendislerince de zaman zaman dile getirilmektedir.

Meslek yüksekokullarında verilen ve öğrenciler tarafından alınan eğitimin kalitesi de konuya ilişkin olarak sorgulanmasında yarar bulunan hususlardandır. Bu bağlamda öğrencilerin, okulda aldıkları eğitimin yeterliliği, verilen derslerin sayı ve içerik olarak yeterliliği, okuldaki fiziksel koşulların yeterliliği ve staja yönelik sağlanan olanakların yeterliliği gibi hususlardaki görüşleri Çizelge 7'de verilmiştir. Öğretim elemanlarını öğrencilere değerlendiren öğrencileri zor durumda bırakmamak amacıyla öğretim elemanı yeterliliğine ilişkin sorgulama yapılmamıştır. Ayrıca SDÜ Orman Fakültesinin önemli ölçüde öğretim üyesi desteği sağlaması nedeniyle üniversite bünyesinde bulunan üç MYO Türkiye'deki diğer birçok meslek yüksekokuluna göre şanslı durumdadır. Bununla birlikte özellikle orman fakültelerinin bulunmadığı üniversitelerde açılan ormancılıkla ilgili programlarda ders vermek üzere görevlendirilen kişilerin (Bir kısmı herhangi bir öğretim elemanı unvanına sahip değildir) ormancılık eğitimi verebilme konusundaki yeterlilikleri ise tartışmaya açık bir konudur.

3.3. Öğrencilerin akademik başarı durumuna etki eden bazı etmenler

Bu kısımda öğrencilerin not ortalamaları ile araştırmada kullanılan bazı değişkenler arasında ilişki olup olmadığı sorgulanmıştır (Çizelge 8).

Ki-kare testi bulgularına göre mezun olunan lise türü ile öğrencilerinin not ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P < 0,05$). Meslek liselerinden ve özellikle de sınavsız geçiş hakkından yararlanan öğrencilerin not ortalamaları diğerlerine nazaran daha düşüktür. Öğrencilerin mezun oldukları dal ile başarı durumları arasındaki ilişki de istatistiksel bakımdan anlamlıdır. Not ortalaması üzerinde etkili olan diğer hususlar; öğrencilerin aylık gelirlerinin yeterli olup olmadığı ve barınma yerinin yeterliliğidir. Daha önce belirtildiği gibi gelirleri yeterli olmayan öğrencilerin çalışmak zorunda kalması derslere ayrılan zamanı kısıtlamakta ve başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışma kapsamında birinci öğretim ve ikinci öğretim öğrencilerinin başarı durumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz MYO öğrencileri bu soruyu boş bıraktıkları için değerlendirmeye alınamamıştır).

4. Sonuç ve öneriler

Son 20 yıldır meslek yüksekokullarının Türkiye eğitim sistemi içindeki yeri ve rolü üzerine birçok araştırma yapılmış, sempozyumlar düzenlenmiş ve konuya ilişkin bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Geline nokta meslek yüksekokulları çeşitli işkollarına nitelikli teknik ara eleman yetiştiren yüksek öğretim kurumları haline gelmiştir. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda MYO, “Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıl eğitim-öğretim veren bir yükseköğretim kurumu” olarak tanımlanmaktadır (YÖK, 2012). Dolayısıyla 2012 yılındaki son yasal düzenlemelerle birlikte yeniden gündeme gelen lise ve dengi okullardan orman muhafaza memuru istihdamı konusu Ülkemizin yüksek öğretim politikalarına aykırı bir durum olduğu gibi alanda yaşanan gelişmeleri de yok saymaktadır. Ayrıca bu durum meslek yüksekokullarınca verilen/verilecek eğitimin yeterince önemsenmesinin önünde de önemli bir engel oluşturmaktadır. Yine son düzenlemelerle ormancılık ve orman ürünleri programı dışındaki meslek yüksekokulu programlarından mezunlara atanma hakkı verilerek ormancılık mesleğine yönelik eğitim almamış kişilerin muhafaza memuru olabilmesine olanak sağlanmıştır. Bu olumsuzluğun giderilerek orman muhafaza memurlarının meslek yüksekokullarının ormancılık eğitimi veren programlardan mezun öğrenciler arasından seçilmesi yararlı olacaktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri de benzerdir. Zira öğrencilerin sadece %8,0’ı başka

programlardan orman muhafaza memuru atanmasını normal karşılamaktadır. Öte yandan, 2009-2012 yılları arasındaki olumlu atanma koşulları nedeniyle bir ve ikinci öğretim şeklinde sayıları hızla ve kontrolsüz bir şekilde artan ormancılık ve orman ürünleri programlarının yenilerinin açılmasına biran önce son verilmeli; mevcutlar tarafından verilen eğitimin kalitesi mutlaka sorgulanmalıdır. Nitekim, orman fakültesi bulunmayan üniversitelerde bile bu programlar açılmış durumdadır. Hatta Mersin Üniversitesi Mersin MYO’da açılan ormancılık ve orman ürünleri programı örgün değil, uzaktan eğitim şeklinde eğitim vermeye başlamıştır. Öğrencilerin orman fakültesi olmayan yerlerde yeni programların açılmasını onaylama oranı sadece %16,3’tür. Birçok meslek yüksekokulunda derslerin önemli bir kısmı öğretim üyeleri yerine üniversite dışından görevlendirilen öğretmenlerce verilmektedir. Bu öğretmenlerin önemli bir bölümü lisans programlarından daha henüz mezun olduğu için herhangi bir kurumda kadro alamamış; yeterli mesleki bilgi, deneyim ve pedagojik formasyona sahip olmayan kişilerdir. SDÜ Orman Fakültesi üç MYO’ya önemli ölçüde öğretim üyesi desteği sağlamaktadır. Dolayısıyla daha önce bulgular kısmında ifade edildiği gibi araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümü almış olduğu eğitimden ve verilen derslerden genel itibarıyla memnun olduklarını belirtmişlerdir. Üniversitelerde eğitim, bilgi çağındaki gelişmeler ışığında farklı süreçlerin bileşimi olarak ortaya çıkmakta ve mesleki eğitimin yanında sosyal, kültürel ve beşeri gelişimi de kapsamaktadır (Korkmaz vd., 2008).

Bu bağlamda öğrencilere sağlanan fiziksel ve sosyal olanaklar önemli hale gelmektedir. Meslek yüksekokullarının önemli sorunlarından birisi de alt yapı eksikliği ve öğrenciler için yeterli fiziksel koşulların sağlanamamasıdır. Böyle durumlarda öğrenci tatmini azalmakta ve bu durum da eğitim kalitesine yansımaktadır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin sadece %32,3’ü fiziksel koşulları tamamıyla yeterli bulmakta, geri kalanlar ya kısmen ya da tamamen fiziksel koşullar bakımından tatmin olmadıklarını ifade etmektedir. Özellikle ormancılık ve orman ürünleri programlarını tercih eden öğrencilerin önemli bir bölümünün (araştırmada %64,6’ü) kırsal yerleşimlerden geldiği düşünüldüğünde üniversitelerin eğitim için gerekli fiziksel alt yapının yanında sosyal tesislere de önem vermesini zorunlu hale getirmektedir. MYO’larda verilen eğitim kadar öğrencilerin buna vermiş oldukları karşılıklar da önemlidir. MYO’lar öğrencilerinin büyük bir kısmını mesleki ve teknik liselerden sağlamaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan üç MYO için bu oran %86,2’dir. Bunun ana nedeni 2002 yılından itibaren mesleki ve teknik orta-lise öğrencilerine MYO’lara sınavsız geçiş hakkı verilmesidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,2’ü sınavsız geçiş hakkından yararlanarak bu programa yerleşmiştir.

Çizelge 8. Başarı durumu ve bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

	Değişkenler	χ^2	P
Not ortalaması	Mezun olunan lise türü	65,369	0,000
	Mezun olunan dal (alan)	47,979	0,000
	Tercih sıralaması	17,355	0,298
	Programa sınavlı veya sınavsız yerleşme durumu	38,196	0,000
	Çalışıp çalışmadığı	24,430	0,007
	Aylık geliriyle geçinip geçinememe	38,308	0,000
	Barınma yeri	27,769	0,023

Araştırma bulgularına göre bu durum öğrencilerin başarı durumuna olumsuz bir şekilde etki etmektedir. Zira, her ne kadar programa isteyerek ve ilk tercihleri ile gelseler de sınavda başarılı olamamış ve çoğunlukla vasat öğrenciler olmaları nedeniyle verilen eğitime karşılık veremebilmektedirler. Dolayısıyla bu geçiş sisteminin yeniden sorgulanması yararlı olacaktır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin başarı durumuna etki eden etmenlerden bir diğeri, sahip oldukları ekonomik kaynaklardır. Öğrencilerin sadece %19,7'si öğrenimleri boyunca okul ve diğer masraflarını karşılamak için ihtiyaç duydukları maddi kaynakların aileleri tarafından yeterince karşılanabildiğini ifade etmektedir. Geri kalanlar ise kısmen ya da tamamen başka kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden ki araştırmaya katılan öğrencilerin %70,2'si okul dönemlerinde kısmi zamanlı ya da tatil dönemlerinde tam zamanlı olarak çalışmaktadır. Böyle durumlarda öğrencilere sağlanan burslar önemli hale gelmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında burs kullanma oranı %42,7'dir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %5,8'i dikey geçişi düşündüklerini ifade etmektedir. Çalışma kapsamında yer verilmesi yararlı olduğu düşünülen hususlardan birisi de dikey geçiş meselesidir. Son yıllarda iki yıllık eğitimleri sonunda başarılı olan öğrencilerin önemli bir bölümü orman muhafaza memuru olarak atanmış; bunlardan bir kısmı da orman fakültelerine dikey geçiş yapmıştır. Bu öğrenciler öğrenim hayatlarının devam etmeleri nedeniyle kurumlarına yeterli faydayı sağlayamadıkları gibi mezun olduklarında KPSS sınavına girmeden (kurum içi görevde yükseltme sınavlarıyla) orman mühendislerinin önüne geçebilmektedir. Ayrıca dikey geçişle orman fakültelerine geçen öğrenciler başta izin sorunu olmak üzere farklı sorunlarla da karşılaşabilmektedir. İzin sorunu OGM'nin Bölge Müdürlüklerine yazmış olduğu 10.12.2012 tarih ve 25699 sayılı emir yazısı ile daha önce eğitim gördükleri orman fakültelerinin bulunduğu illerdeki taşra birimlerine görevlendirilen orman muhafaza memurlarının geçici görevlerini iptal etmesiyle daha da önemli hale gelmiştir. Bu emirde 2013 yılından sonra bu tip görevlendirmelere kesinlikle izin verilmeyeceği de belirtilmektedir. Dolayısıyla yeni bir düzenleme yapılmadığı takdirde dikey geçişle görev yapmakta olduğu il dışındaki bir orman fakültesine yerleşmiş olan orman muhafaza memurlarının lisans eğitimine devam etmeleri neredeyse imkansız hale gelmiştir. Öte yandan, fakültelerde de dikey geçişler için ayrılan kontenjanlar sorgulanır hale gelmiştir. Örneğin, SDÜ Orman Fakültesi 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı için dikey geçiş kontenjanı talebinde bulunmamıştır. Geline bu noktada hâlihazırda lisan eğitimine devam etmekte olan orman muhafaza memurlarının mağduriyet yaşayacakları ise açıktır. Bunun giderilebilmesi üniversitelerce ortaya koyulabilecek çözüm alternatiflerine bağlı hale gelmiştir. Bu bağlamda önerilebilecek çözümlerden birisi YÖK mevzuatı ve uygulamaları içinde var olan özel öğrenci statüsünden ve/veya Farabi Değişim Programından ilgililerin yararlanmasını sağlamaktır.

Teşekkür

Ankete katılan öğrencilere, uygulama sırasında yardımcı olan öğretim görevlileri Halil SÜEL ve Güvenç NEGİZ'e, Yüksek Lisans Öğrencisi Mustafa Önder ERSİN'e ve ilgili MYO Yöneticilerine teşekkür ederim.

Kaynaklar

- Genç, M., Avcı, M. 2005. Ormancılıkta teknik yardımcı eleman ihtiyacı ve eğitimi: Süleyman Demirel Üniversitesi meslek yüksekokulları programları, Türk Ormancılığında uluslararası süreçte acil eyleme dönüştürülmesi gereken konular, mevzuat ve yapılanmaya yansımaları. Orman Mühendisleri Odası Sempozyumu, 22-24 Aralık 2005, Antalya.
- Keskin, N., Koraltan, A., Öztürk, Ö., 2010. Pamukkale Üniversitesi Buldan MYO öğrenci profili. Ulusal MYO Öğrenci Sempozyumu, 21-22 Ekim 2010, Düzce.
- Koç, H., Kanat, M., Tolunay, A. 2007. Türkiye'de önlisans ormancılık eğitiminde mevcut durum, darboğazlar ve çözüm önerileri. Orman Kaynaklarının İşlevleri kapsamında Darboğazlar, Çözüm Önerileri ve Öncelikler Sempozyumu, İstanbul, s.201-215.
- Korkmaz, M. Alkan, H. Akyol, A. Tolunay, A. 2008. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi öğrencilerinin fakülte kültürünü algılamaları. III. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormancılar Derneği, 20-22 Mart 2008, Ankara, s.85-94.
- Nartgün, Ş. S., Yüksel, E., 2009. Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin belirlenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2): 1-8.
- OGM, 2012. SWOT analizi uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi. Orman Genel Müdürlüğü, http://www2.ogm.gov.tr/ISO/swot_analiz.htm (Erişim: 20.12.2012).
- OMO, 2009. Sonuç Bildirgesi. Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun'un Yüksek Öğretim-Eğitim ve Uygulamaya Yansımaları, Alınması Gereken Önlemler Paneli, Orman Mühendisleri Odası, 16-19 Kasım 2009, Antalya, 352 s.
- Özdamar, K., 1999. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler). Kaan Kitabevi, 2. Baskı, Eskişehir, 502s.
- TOİ, 2012. Orman muhafaza memurları yönetmeliği hakkında duyuru. Tarım Orman-İş Sendikası, http://tarimorman-is.org/Icerik_Detay.ASP?Icerik=106#.Ume3n ISgXt. (Erişim: 26.12.2012).
- Tolunay, A. 2001. Ormancılıkta uygulayıcı teknik personel eğitimi. I. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormancılar Derneği, Ankara.
- YÖK, 2012. Yüksek Öğretim Kanunu. YÖK, <http://www.yok.gov.tr/web/guest/mevzuat>. (Erişim: 15.12.2012).